

Đối với Tehran Thời Gian Đang Trôi Nhanh Các Lối Thoát Cho Iran Đang Nhanh Đóng Lại

Bài bình luận của Mark Dubowitz, Miad Maleki / Hương Dương dịch

Đồng hồ đang quay nhanh ở cả Washington lẫn Tehran. Với cuộc bầu cử giữa nhiệm kỳ tới đến nơi, áp lực trên Tổng thống Donald Trump từ phe tả và phe hữu biệt lập đang cố đòi chấm dứt từ từ cuộc chiến tranh Iran. Ông nên chống lại áp lực đó. Bởi lúc này nước Mỹ đang có ưu thế.

Như ông Trump đã lập luận đúng, Cộng hòa Hồi giáo đang chao đảo vì bị siết cổ bởi cuộc phong tỏa eo biển Hormuz của Mỹ và vì bị hậu quả của những trận đánh phá khủng khiếp trong chiến dịch Epic Fury. Do đó Mỹ đang nắm trong tay một cơ hội hiếm hoi: Washington có thể bắt Tehran hoặc chấp nhận những đòi hỏi dứt khoát về nguyên tử và hỏa tiễn, hoặc đối mặt với nguy cơ sụp đổ từ từ.

Cho đến nay Trump đã tỏ ra quyết tâm đáng phục. Và chiến dịch Epic Fury đã có những kết quả quan trọng. Hàng trăm nhà chỉ huy và quan chức cấp cao của Iran đã thủ tiêu. Cơ sở hạ tầng hạt nhân, hệ thống phòng không, chương trình hỏa tiễn đầu đạn, tàu hải quân và ngành công nghiệp quốc phòng của Iran đều bị đánh phá nghiêm trọng. Nhưng cú đánh vào nền kinh tế còn có thể nguy hiểm cho chế độ hơn.

Các đường thoát hiểm tại địa phương của Iran đang bị ngăn chặn. Các quốc gia trong vùng Vịnh đã ngưng các vụ làm ăn lén lút, chuyển tiền bất hợp pháp và rửa tiền mà Tehran đã quen làm trong nhiều năm qua. Xuất cảng dầu mỏ gần như bị chặn hoàn toàn. Nhập cảng bị hạn chế. Ngành công nghiệp thép và dầu thô bị thiệt hại nặng nề. Lạm phát ở mức tột cao, và đồng tiền đang xuống giá không thối lại được. Nhà nước dần dần không còn tiền mặt.

Áp lực không chỉ là về mặt tài chính, mà còn cả về vật chất. Kho chứa dầu chính trên đất liền của Iran trên hòn đảo Kharg, nơi điều động xuất cảng 90% lượng dầu thô, chỉ còn vài ngày nữa là hết chỗ chứa. Để cầm cự vài ngày, Tehran đã bắt đầu xử dụng lại các tàu chở dầu lớn cũ làm kho chứa nổi tạm thời. Nhưng giải pháp này không tồn tại được lâu: một khi đầy, Iran sẽ phải đóng cửa các giếng dầu và có thể gây ra những thiệt hại lâu dài.

Trước khi chiến tranh xảy ra, ít nhất một phần ba số tiền bán dầu thô của Iran được dùng để trả lương và chi tiêu cho quân đội. Phần còn lại nhà nước Iran đã hoang phí tài trợ các lực lượng ủy nhiệm như Hezbollah và Hamas thay vì dùng để hiện đại hóa các nhà máy lọc dầu. Do đó tuy là một quốc gia có nhiều mỏ dầu nhưng Iran vẫn phải nhập cảng xăng từ nước ngoài để đáp ứng nhu cầu trong nước. Iran sản xuất khoảng 26 triệu gallons xăng mỗi ngày mà tiêu thụ tới hơn 33 triệu gallons.

Iran đang gấp rút tìm cách tích trữ số dầu sản xuất tồn kho – một dấu hiệu cho thấy chế độ này sắp sụp đổ. Bao nhiêu năm nay, để bù đắp sự thiếu hụt Iran đã nhập cảng từ các nhà cung cấp dầu trong vùng Vịnh, nhất là từ các Tiểu Vương Quốc Ả Rập Thống nhất. Nguồn cứu cấp này hiện không còn vì Tehran đã tấn công bằng hỏa tiễn và máy bay không người lái vào nước này. Tổn thất tổng cộng rất to lớn: khoảng 435 triệu đô la mỗi ngày vì không còn xuất cảng và nhập cảng được nữa. Tổng số thiệt hại do chiến tranh lên đến gần 144 tỷ đô la, tức khoảng 40% GDP trước khi có chiến tranh – các con số ước tính khác còn cao bằng hai lần con số đó. Không một chế độ nào có thể gánh chịu hoạn nạn đó mãi mãi. Sớm muộn gì Tehran cũng phải đối mặt với một câu hỏi khó trả lời: nên tiếp tục chiến tranh với hai lực lượng quân sự mạnh nhất thế giới để đất nước bị hủy hoại hay thôi ngưng?

Khó khăn của Iran không chỉ là về mặt kinh tế; nó còn về mặt chính trị. Chế độ này đã hàng chục năm nói với người dân rằng chương trình hạt nhân là thiêng liêng. Giờ đây họ có thể phải thôi không nói như thế nữa. Năm 1988, Ruhollah Khomeini, khi đó là lãnh đạo tối cao của Cộng hòa Hồi giáo, đã uống “chén thuốc độc” để chấm dứt chiến tranh với Iraq. Ngày nay chế độ đương thời đang đối mặt với một chén thuốc đắng hơn mà vẫn sẽ có người phải uống.

Nếu Iran từ chối nhượng bộ, Trump nên công khai nói rằng sẽ có những hình phạt quân sự và kinh tế lớn hơn nữa. Mỹ hiện có nhiều đòn bẩy trong lúc này hơn bất kỳ thời điểm nào trong 47 năm lịch sử của Cộng hòa Hồi giáo. Mỹ nên sử dụng những đòn bẩy đó. Điều đó có nghĩa là đòi Iran không chế thêm uranium, không tái chế

plutonium, không sản xuất hỏa tiễn đạn đạo, không giữ lại cơ sở hạ tầng hạt nhân và không tài trợ cho các lực lượng khủng bố ủy nhiệm. mà đó vẫn chỉ là mức tối thiểu.

Trump có cơ hội ngàn năm một thuở để tiến xa hơn và công khai ủng hộ sự đòi hỏi một chính phủ mới cho người dân Iran. Chế độ càng yếu thì người dân Iran càng có thể xuống đường biểu tình. Tổng thống Trump đã hủy bỏ chuyến đi Pakistan của phái đoàn Mỹ khi thấy đàm phán hòa bình với Iran bế tắc: *“Nếu cần, họ có thể gọi cho chúng tôi bất cứ lúc nào”*.

Trong quá khứ dân Iran đã từng biểu tình mỗi khi thiếu nhiên liệu, tiền lạm phát hay có khó khăn kinh tế. Cuộc biểu tình năm 2019 do chính quyền đột ngột tăng giá xăng lên 50% là một trong những cuộc biểu tình thô bạo nhất trong lịch sử Cộng Hòa Hồi Giáo: các lực lượng của chính phủ đã đàn áp và giết chết khoảng 1.500 người. Nay Iran một lần nữa lại sắp có một cuộc khủng hoảng xăng dầu, đồng thời với một cuộc khủng hoảng kinh tế rộng lớn hơn trước. Nếu nhiên liệu khan hiếm và nền kinh tế tiếp tục xấu đi thì bất ổn sẽ lại xảy ra và có thể sẽ là mối đe dọa hiện sinh đối với giới cầm quyền.

Nếu Washington công khai ủng hộ việc thay đổi chế độ thì sẽ bị phản đối. Ông Trump nên bỏ qua tai những lời chỉ trích. Sau hàng chục năm bị đàn áp và hàng chục nghìn người bị chính quyền giết hại, dân Iran sẽ không chấp nhận bất cứ cái gì khác hơn là chấm dứt nền cai trị của giới giáo sĩ. Họ cần sự hỗ trợ của các lãnh đạo thế giới tự do — vũ khí, thông tin an ninh, tiền tài trợ các cuộc đình công của giới lao động và tiếp tục làm suy yếu bộ máy đàn áp của chính quyền.

Ông Trump nói đúng: Mỹ không cần một thỏa hiệp thua kém Tehran. Dân Mỹ cần kiên nhẫn chiến đấu, giữ vững tính thần và tiếp tục làm áp lực. Mọi chuyện rồi sẽ kết thúc bằng chiến thắng của cả người dân Mỹ và người dân Iran.

Thời gian đang trôi nhanh.

(Mark Dubowitz là giám đốc điều hành còn Miad Maleki là nghiên cứu viên cao cấp của Tổ chức Bảo vệ Dân chủ.)